

EURÓPSKY SÚD PRE ĽUDSKÉ PRÁVA
DRUHÁ SEKCIA
ROZHODNUTIE O PRIJATEĽNOSTI
sťažnosti č. 37884/97

JOZEF BONDA
proti
SLOVENSKU

Európsky súd pre ľudské práva (druhá sekcia) na zasadnutí komory 25. mája 1999
zloženej zo sudcov

C. ROZAKIS, *predseda*,
M. FISCHBACH,
G. BONELLO,
V. STRÁŽNICKÁ,
P. LORENZEN,
A. B. BAKA,
E. LEVITS
a E. FRIBERGH, *tajomník sekcie*,

s ohľadom na článok 34 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd,
po oboznámení sa so sťažnosťou podanou 30. júna 1997 Jozefom BONDOM proti
Slovenskej republike a zaregistrovanou 23. septembra 1997 pod. č. 37884/97,
po zohľadnení správy predloženej v súlade s pravidlom 49 Rokovacieho poriadku
Súdu,
rozhodol po porade takto:

ZÁKLADNÉ SKUTOČNOSTI

Sťažovateľ je občanom Slovenskej republiky. Narodil sa v roku 1927. Býva v Bratislave.

Skutkový stav prípadu na základe tvrdení sťažovateľa možno zhrnúť takto:

A. Konkrétne okolnosti prípadu

Sťažovateľ, jeho manželka a syn boli spoločne s ďalšími šiestimi osobami spoluvlastníkmi pozemku v Stupave, ktorý spoločne kúpili v roku 1983. Štyri rodiny spoluvlastniace majetok si postavili na predmetnom pozemku chaty a dohodli sa na ich užívaní. V roku 1987 požadovali dvaja spoluvlastníci, aby bolo v ich prospech zriadené právo prechodu k ich chate autom cez pozemok užívaný sťažovateľom a jeho rodinou. V tejto otázke sa nedohodli a dvaja spoluvlastníci iniciovali konanie o zrušenie podielového spoluvlastníctva.

Dňa 28. júna 1988 Okresný súd Bratislava-vidiek zrušil podielové spoluvlastníctvo a vykonal jeho vyporiadanie rozdelením medzi bývalých spoluvlastníkov. Usúdil, že takéto riešenie je nevyhnutné v záujme zabezpečenia pokojného užívania majetku všetkými dotknutými osobami, ako aj umožnenia prístupu navrhovateľov na pozemok, ktorý im bol pridelený.

Dňa 4. januára 1989 Krajský súd Bratislava zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že rozdelil predmetný majetok spôsobom, ktorý zabezpečil priamy vstup na pozemok všetkým vlastníkom. Pretože podiely bývalých spoluvlastníkov sa nemohli v plnej miere rešpektovať, dotknutým osobám bola priznaná náhrada.

Dňa 27. júna 1990 Najvyšší súd SR zrušil tento rozsudok, pretože nebol dostatočne zistený skutkový stav. Konkrétne Najvyšší súd SR dospel k záveru, že krajský súd mal podrobnejšie preskúmať možnosť rozdelenia majetku v súlade s podielmi spoluvlastníkov.

Vec bola vrátená na krajský súd. Dňa 30. augusta 1993 znalec určený krajským súdom predložil znalecký posudok týkajúci sa rozdelenia pozemku. Ďalší znalecký posudok týkajúci sa iných aspektov prejednávanej veci bol predložený 13. júla 1994.

Na pojednávaní 12. októbra 1994 sťažovateľ navrhol odročenie pojednávania, pretože sa mu napriek jeho dvom žiadostiam neumožnilo preštudovať si spis. Sťažovateľ ďalej namietal dva už spomenuté znalecké posudky. Pokiaľ ide o znalecký posudok z 30. augusta 1993, sťažovateľ namietal nesprávnosť údajov, ktoré použil znalec, že nezohľadnil všetky relevantné skutočnosti a že požiadavka navrhovateľov na prístup na ich pozemok autom nie je oprávnená. Sťažovateľ navrhol, aby krajský súd určil znalca, ktorý by vypracoval v predmetnej veci nový znalecký posudok.

Súd nariadil na 21. októbra 1994 ďalšie pojednávanie, aby sťažovateľ mohol 13. a 14. októbra 1994 nahliadnuť do súdneho spisu.

Dňa 14. a 19. októbra 1994 vzniesol sťažovateľ námietku zaujatosti voči predsedovi senátu krajského súdu. Sťažovateľ tvrdil, že sudca nie je nezávislý a nestranný, pretože nerešpektoval názor Najvyššieho súdu SR obsiahnutý v rozsudku z 27. júna 1990 a pretože predpokladal, že sudca bude akceptovať znalecký posudok z 30. augusta 1993, ktorý bol založený na nesprávnych faktoch. Tiež sa sťažoval, že sudca nechcel nariadiť nové znalecké dokazovanie.

Dňa 25. októbra 1994 Najvyšší súd SR zamietol sťažovateľovu námietku. Dospel k záveru, že iba námietka týkajúca sa spôsobu, akým sudca viedol konanie, nie je relevantným dôvodom na jeho vylúčenie. Najvyšší súd poznamenal, že sťažovateľ nepreukázal zaujatosť sudcu. Kvalifikoval sťažovateľovu námietku ako pokus o zasahovanie do nezávislosti súdu pri rozhodovaní veci.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR podpísané jediným sudcom bolo prijaté podľa § 16 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (pozri ďalej Príslušné vnútroštátne právo a prax). Dňa 13. decembra 1994 predseda civilného kolégia Najvyššieho sú-

du SR informoval sťažovateľa, že rozhodnutie z 25. októbra 1994 bolo prijaté senátom č. 3Cdo, a nie samosudcom, ako tvrdil sťažovateľ.

Ďalšie pojednávanie vo veci bolo vytýčené na 14. decembra 1994. Sťažovateľ požadoval odročenie konania. Tvrdil, že vo veci ešte nemožno rozhodnúť, že rozhodnutie Najvyššieho súdu SR z 25. októbra 1994 nevydal senát tak, ako to požaduje § 16 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku, a že nebolo vyhovené jeho požiadavke z 8. decembra 1994 nahliadnuť do spisu.

Dňa 14. decembra 1994 krajský súd potvrdil rozhodnutie Okresného súdu Bratislava-vidiek z 28. júna 1988, ktorým zrušil podielové spoluvlastníctvo k predmetnej nehnuteľnosti a vykonal vyporiadanie rozdelením medzi bývalých spoluvlastníkov tak, aby navrhovatelia mohli priamo vstupovať na svoj pozemok. S odvolaním sa na spory medzi navrhovateľmi a sťažovateľovou rodinou vyslovil názor, že takéto riešenie je v súlade s § 142 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

Pri určovaní podielov spoluvlastníkov krajský súd poznamenal, že bol viazaný kúpnu zmluvou zo 17. januára 1983, ktorá bola riadne registrovaná na štátnom notárstve. Podľa tejto zmluvy rodina navrhovateľa, ako aj rodina sťažovateľa mali každá tretinový podiel na predmetnom majetku. Z praktických dôvodov pri vyporiadaní majetku parcela pridelená členom navrhovateľovej rodiny presiahla o 10 metrov štvorcových ich pôvodný podiel a parcela pridelená členom sťažovateľovej rodiny presiahla pôvodný podiel o 8 metrov štvorcových. Obidve rodiny boli preto zaviazané zaplatiť náhradu ostatným spoluvlastníkom, ktorí s tým súhlasili. Súď ďalej zaviazal navrhovateľov zaplatiť sťažovateľovej rodine 9 290 Sk ako náhradu za plot a ich ostatné investície do pozemku. Výšku náhrady určil znalec.

Podkladom rozsudku bol znalecký posudok obsahujúci geometrický plán predložený 30. augusta 1993. Krajský súd poznamenal, že znalecký posudok je v súlade s príslušnou právnou úpravou. Súď sa tiež odvolal na dve obhliadky pozemku, ktoré uskutočnil 8. novembra 1988 a 31. marca 1992.

Dňa 2. mája 1995 sa sťažovateľ sťažoval predsedovi krajského súdu, že mu nebol doručený rozsudok zo 14. decembra 1994. Tvrdil, že bolo porušené ustanovenie § 158 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku. Dňa 6. mája 1995 predseda krajského súdu informoval sťažovateľa, že predĺžil lehotu na vypracovanie rozsudku do konca mája 1995, pretože sudca pôvodne poverený touto úlohou bol dlhodobo práceneschopný. Rozsudok bol sťažovateľovi doručený 9. mája 1995.

Dňa 4. júla 1995 sťažovateľ podal na Najvyšší súd SR dovolanie. Tvrdil, že krajský súd dostatočne nezistil skutkový stav a že rozhodol svojvoľne. Podľa jeho názoru krajský súd prehliadol chybu, ktorú urobilo štátne notárstvo pri registrácii podielov spoluvlastníkov 21. februára 1983. Sťažovateľ ďalej namietal, že znalecký posudok z 30. augusta 1993 bol založený na nesprávnych údajoch, že sa nevyhovelo jeho požiadavke zabezpečiť ďalší znalecký posudok a že neexistujú žiadne relevantné dôvody na to, aby sa navrhovateľom priznalo právo prechodu ku ich pozemku autom.

Sťažovateľ ďalej namietal, že pred pojednávaním 14. decembra 1994 mu krajský súd neumožnil nahliadnuť do spisu, že jeho syn nebol riadne predvolaný a že rozsudok krajského súdu mu bol doručený oneskorene. Tvrdil, že mu bola spôsobená škoda vo výške 59 368 Sk, ktorú krajský súd nezohľadnil.

Najvyšší súd SR 2. februára 1997 dovolanie zamietol. Zistil, že krajský súd konal v súlade s § 142 ods. 1 Občianskeho zákona a že rozhodol na základe relevantných a dostatočných podkladov. Najvyšší súd poznamenal, že podiely spoluvlastníkov boli riadne registrované štátnym notárstvom v roku 1983 a podľa jeho názoru nič nezasvedčovalo tomu, že by bol znalecký posudok z 30. augusta 1983 v rozpore s práv-

ným poriadkom alebo z iných dôvodov nesprávny. Nevyhovenie požiadavke sťažovateľa o zabezpečenie ďalšieho znaleckého posudku nebolo v rozpore s jeho právom konať pred súdom.

Najvyšší súd ďalej dospel k záveru, že náhradu škody priznanú rodine sťažovateľa určil znalec a že ďalšia škoda vo výške 59 368 Sk namietaná sťažovateľom nebola predmetom konania. Napokon Najvyšší súd SR zistil, že sťažovateľ nazerá do spisu niekoľkokrát, a preto pokladal za irelevantné, že mu nebolo umožnené do spisu nahliadnuť pred pojednávaním 14. decembra 1994.

Sťažovateľ podal na Ústavnom súde SR podnet, v ktorom tvrdil, že došlo k porušeniu jeho ústavného práva na súdnu ochranu. Podnet bol odmietnutý 8. októbra 1997. Ústavný súd dospel k záveru, že sťažovateľovo právo na súdne prejednanie veci nebolo porušené.

B. Príslušné vnútroštátne právo a prax

Občiansky zákonník

Paragraf 142 ods. 1 oprávňuje súd, ak nedošlo k dohode o zrušení spoluvlastníctva a o vzájomnom vyporiadaní, na návrh niektorého spoluvlastníka zrušiť spoluvlastníctvo a vykonať vyporiadanie. Súd pri tom prihliadne na veľkosť podielov a na účelné využitie veci.

Občiansky súdny poriadok

Podľa § 16 ods. 1 o tom, či je sudca vylúčený, rozhoduje nadriadený súd v senáte.

V súlade s § 44 ods. 1 účastníci a ich zástupcovia majú právo nazerať do súdneho spisu s výnimkou zápisnice o hlasovaní.

Paragraf 127 ods. 1 stanovuje, že v prípade, ak rozhodnutie závisí od posúdenia skutočností, na ktoré treba odborné znalosti, ustanoví súd po vypočutí účastníkov znalca. Podľa § 127 ods. 2 znalecký posudok možno dať preskúmať inému znalcovi, vedeckému ústavu alebo inštitúcii.

V súlade s príslušnou judikatúrou (Zbierka súdnych rozhodnutí a stanovísk č. 1/1981) znalec môže tiež vypracovať znalecký posudok po dohode s fyzickými osobami alebo právnickými osobami. Zainteresované strany môžu potom predložiť takýto znalecký posudok súdu, ktorý ho posúdi ako dôkaz listinou.

V zmysle § 158 ods. 3 rovnopis rozsudku s odôvodnením sa odošle do tridsiatich dní od jeho vyhlásenia. Predseda súdu môže zo závažných dôvodov rozhodnúť o výnimke z tohto pravidla.

SŤAŽNOSŤ

Sťažovateľ namieta porušenie článku 6 ods. 1 Dohovoru. Tvrdí, že súd, ktorý konal v jeho veci, nezistil náležité skutkový stav a rozhodol svojvoľne. Konkrétne namieta, že neboli relevantné dôvody na to, aby sa navrhovateľom priznalo právo prechodu k ich chate autom, že znalecký posudok z 30. augusta 1993 bol nesprávny a v rozpore s právnym poriadkom a že nebolo vyhovené jeho požiadavke, aby sa zabezpečil ďalší znalecký posudok.

Sťažovateľ ďalej považuje svoje právo podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru za porušené v tom, že (i) krajský súd mu neumožnil nahliadnuť do spisu pred pojednávaním 14. decembra 1994, (ii) jeho syn nebol riadne predvolaný na pojednávanie, (iii) rozsudok krajského súdu z 14. decembra 1994 mu bol doručený oneskorene, (iv) rozhodnutie Najvyššieho súdu SR o jeho námietke zaujatosti sudcu nevydal senát, tak ako to požaduje § 16 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku.

S odvolaním sa na článok 1 Dodatočného protokolu k Dohovoru sťažovateľ namieta, že utrpel škodu vo výške 59 368 Sk v dôsledku prerozdelenia nehnuteľnosti a konania navrhovateľov zasahujúceho do jeho majetku.

PRÁVNÝ STAV

1. Sťažovateľ namieta, že nebolo rešpektované jeho právo na spravodlivé konanie. Tvrdí, že bol porušený článok 6 ods. 1 Dohovoru, ktorý vo svojom relevantnom ustanovení hovorí:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu....“

Pokiaľ ide o sťažovateľovu námietku, že súdy nezistili náležité skutkový stav a rozhodli svojvoľne, Súd pripomína, že v súlade s článkom 19 Dohovoru je jeho povinnosťou zabezpečiť dodržiavanie záväzkov prebratých zmluvnými stranami Dohovoru. Konkrétne nie je jeho funkciou zaoberať sa nesprávnym zistením skutkového stavu alebo nesprávnym právnym posúdením veci, ktorého sa údajne mali dopustiť národné súdy za predpokladu, že takéto pochybenia nemali za následok porušenie práv a slobôd chránených Dohovorom (pozri García Ruiz proti Španielsku, rozsudok z 21. januára 1999, ods. 28, *Reports of Judgments and Decisions* 1999).

V tomto prípade krajský súd zrušil podielové spoluvlastníctvo k pozemku a vykonal vyporiadanie rozdelením pozemku s úmyslom umožniť navrhovateľom priamy vstup na ich pozemok autom. Podkladom rozhodnutia súdu bol znalecký posudok. Podľa názoru súdu takéto riešenie je v súlade s § 142 ods. 1 Občianskeho zákonníka, pretože medzi navrhovateľom a sťažovateľovou rodinou nedošlo k dohode. Následne Najvyšší súd SR skonštatoval, že krajský súd náležité zistil skutkový stav a že jeho rozhodnutie je v súlade s právnym poriadkom.

Podľa názoru Súdu dôvody, na základe ktorých národné súdy vydali svoje rozhodnutia, sú dostatočné na to, aby vylúčili predpoklad, že spôsob, ktorým boli v sťažovateľovom prípade zadovážené a zhodnotené dôkazy, je nespravodlivý a svojvoľný.

Pokiaľ ide o sťažovateľove výhrady k znaleckému posudku z 30. augusta 1993 a o odmietnutie jeho návrhu ustanoviť iného znalca, Súd pripomína, že článok 6 ods. 1 Dohovoru nestanovuje žiadne pravidlá týkajúce sa prijateľnosti dôkazov alebo spôsobu, akým sa majú dôkazy hodnotiť. Tieto otázky sú primárne predmetom právnej regulácie vnútroštátneho práva a národných súdov (pozri už citovaný rozsudok vo veci García Ruiz proti Španielsku, ods. 28). Navyše Súd poznamenáva, že právny poriadok Slovenskej republiky v podobe v akej ho interpretujú a aplikujú národné súdy, dovoľuje sťažovateľovi predložiť iný znalecký posudok na podporu svojich tvrdení, ktorý by súdy posudzovali ako dôkaz listinou. Sťažovateľ túto možnosť nevyužil.

Sťažovateľ tiež namieta, že mu nebolo umožnené nahliadnuť do spisu pred pojednávaním na krajskom súde 14. decembra. Súd poznamenáva, že 12. októbra 1994 krajský súd na sťažovateľov návrh odročil pojednávanie, aby si sťažovateľ mohol naštudovať spis. Následne Najvyšší súd SR nevyhovel sťažovateľovej požiadavke, ktorou sa domáhal vylúčenia sudcu krajského súdu. Dňa 14. decembra 1994 krajský súd rozhodol vo veci po tom, čo nevyhovel sťažovateľovej požiadavke z 8. decembra 1994, aby mu bol umožnený prístup k spisu.

Z informácií predložených Súdu nevyplýva, že krajský súd odmietnutím sťažovateľovej požiadavky na opätovné nahliadnutie do spisu v relatívne krátkom čase porušil princíp „rovnosti zbraní“ zakotvený v článku 6 ods. 1 alebo že sa toto odmietnutie inak dotklo sťažovateľovho práva na spravodlivé konanie.

Súd ďalej dospel k záveru, že skutočnosť, že sťažovateľov syn nebol riadne predvolaný na pojednávanie krajského súdu, v žiadnom ohľade nezasiahla do sťažovateľovho práva obsiahnutého v článku 6 ods. 1 Dohovoru.

Súd ďalej z pohľadu sťažovateľovho práva na spravodlivé konanie považuje za irelevantné, že rozsudok krajského súdu zo 14. decembra 1994 bol sťažovateľovi doručený v zmysle požiadaviek vnútroštátneho práva oneskorene. Sťažovateľ nenamietal dĺžku konania a Súd nepovažuje za nevyhnutné skúmať túto otázku z vlastnej iniciatívy.

Napokon sťažovateľ namietal, že rozhodnutie Najvyššieho súdu SR týkajúce sa jeho požiadavky na vylúčenie sudcu krajského súdu senát neprijal, tak ako to požaduje § 16 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku.

Súd poznamenáva, že rozhodnutie Najvyššieho súdu SR z 25. októbra 1994 výslovne uvádza, že bolo prijaté v súlade s ustanovením § 16 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku. Dňa 13. decembra 1994 predseda civilného kolégia Najvyššieho súdu SR potvrdil sťažovateľovi túto skutočnosť. Podľa názoru Súdu opomenutie uviesť v rozhodnutí mená ostatných sudcov, ktorí rozhodovali o sťažovateľovej námietke, neznamená porušenie jeho práva v zmysle článku 6 Dohovoru. Sťažovateľ nepreukázal v konaní na Najvyššom súde SR zaujatosť namietaného sudcu a Súd nemá k dispozícii informácie, ktoré by ho oprávňovali zaujať k tejto otázke odlišné stanovisko.

V dôsledku už uvedených skutočností je táto časť sťažnosti v zmysle článku 35 ods. 3 Dohovoru zjavne nepodložená.

2. Sťažovateľ ďalej namieta, že v dôsledku prerozdelenia nehnuteľnosti a zásahov navrhovateľov do jeho majetku utrpel škodu vo výške 59 368 Sk. Tvrdí, že došlo k porušeniu článku 1 Dodatočného protokolu k Dohovoru, ktorý ustanovuje:

„Každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemôžno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

Predchádzajúce ustanovenie nebráni právu štátov prijímať zákony, ktoré považujú za nevyhnutné, aby upravili užívanie majetku v súlade so všeobecným záujmom a zabezpečili platenie daní a iných poplatkov alebo pokút.“

Za predpokladu, že namietané rozhodnutie spôsobilo zásah do sťažovateľovho práva zakotveného v článku 1 Dodatočného protokolu k Dohovoru, úlohou Súdu je dohliadnuť na jeho zákonnosť, účel a proporcionalitu (pozri napr. Spadea a Scalabrino proti Taliansku, rozsudok z 28. septembra 1995, séria A, č. 315-B, s. 25-27, ods. 29-40).

Národné súdy vyporiadali spoluvlastníctvo podľa § 142 ods. 1 Občianskeho zákonníka tak, aby navrhovatelia mali priamy prístup na svoju parcelu. Súdy sa zmienili o nezhodách medzi navrhovateľmi a sťažovateľovou rodinou a dospeli k záveru, že takéto riešenie bolo nevyhnutné na zabezpečenie efektívneho užívania majetku všetkými vlastníkami. Namietané opatrenia boli v súlade s právnym poriadkom Slovenskej republiky a boli vo všeobecnom záujme na ochranu práv iných osôb.

Pokiaľ ide o otázku rovnováhy namietaného zásahu do sťažovateľových práv, Súd poznamenáva, že sťažovateľovi a ostatným členom jeho rodiny bolo prisúdené vlastníctvo pozemku s trocha väčšou rozlohou, ako bol ich pôvodný podiel na spoluvlastníctve. Okrem toho im bola v súlade so znaleckým posudkom priznaná náhrada vo výške 9 290 Sk za ich investície do tých častí nehnuteľnosti, ktoré boli prisúdené iným spoluvlastníkom.

S ohľadom na už uvedené a priestor na voľnú úvahu, ktorý majú v tomto smere vnútroštátne orgány (pozri napr. Agosi proti Spojenému kráľovstvu, rozsudok z 24. októbra 1986, séria A, č. 108, s. 18, ods. 52), Súd je toho názoru, že predmetné rozhodnutie bolo zúčiteľné so sťažovateľovým právom na pokojné užívanie majetku.

Spisový materiál, ktorý je v dispozícii Súdu, ukazuje, že sťažovateľov nárok na náhradu ďalšej škody vo výške 59 368 Sk nebol predmetom namietaného konania na národných súdoch. Súdy preto nemali povinnosť rozhodnúť o tomto nároku v namietanom konaní. Navyše sťažovateľ netvrdí, že by sa mu bránilo domáhať sa náhrady ostatnej škody v samostatnom konaní.

V dôsledku uvedených skutočností je táto časť sťažnosti v zmysle článku 35 Dohovoru zjavne nepodložená.

Z TÝCHTO DÔVODOV SÚD JEDNOMYSEĽNE

VYHLASUJE SŤAŽNOSŤ ZA NEPRIJATEĽNÚ.

Erik FRIBERGH
tajomník

Christos ROZAKIS
predseda